

**PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ
NA PRĄDNIKU CZERWONYM NA LATA 2010 - 2012
"AKTYWNOŚĆ TWOJĄ SZANSĄ NA LEPSZE JUTRO"**

Wstęp

Program Aktywności Lokalnej na Prądniku Czerwonym „Aktywność Twoją szansą na lepsze jutro” jest odpowiedzią na problemy mieszkańców tego osiedla, położonego w obszarze Dzielnicy III miasta Krakowa. Atomizacja społeczna i bierność to główne cechy tej 47 tys. społeczności lokalnej. Wśród 1135 osób objętych pomocą społeczną dominują rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Znaczącą grupę stanowią również osoby chorujące psychicznie. Niewielką, ale specyficzną społeczność tworzą osoby z niskorosłością.

Program skierowany jest do wszystkich mieszkańców osiedla i instytucji działających na obszarze Prądnika Czerwonego, w celu ich aktywizacji na rzecz środowiska lokalnego. W szczególności działania obejmują mieszkańców Prądnika Czerwonego zagrożonych wykluczeniem społecznym: osób chorujących psychicznie, rodziców i ich dzieci mających trudności emocjonalno – edukacyjne oraz logopedyczne w wieku od 4 do 8 lat, kobiet nieaktywnych zawodowo, samotnie wychowujących dzieci, młodzieży od 15 do 21 r życia, jak również dzieci między 8 a 15 r.ż. (otoczenie beneficjentów) oraz osób niskiego wzrostu.

Opis problemu

Z badań przeprowadzonych przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, zamieszczonych w raporcie „Bezpieczeństwo w Krakowie” - Raport z badań (20.11.2008) wynika, iż Prądnik Czerwony należy do jednej z dwóch dzielnic Krakowa – poza Nową Hutą, które zostały przedstawione jako najmniej atrakcyjne miejsca zamieszkania na terenie miasta Krakowa. „Najgorzej wypadają: Nowa Huta, Prądnik Czerwony i Bieńczyce – rzadziej niż co trzeci respondent określa je mianem „atrakcyjne”. Może być to związane z brakiem możliwości spędzania czasu wolnego – skarży się na to ponad 70% osób mieszkających w Nowej Hucie i na Prądniku Czerwonym (str. 6 i 7 Raportu).

Opinia o niewystarczającej ofercie spędzania czasu wolnego potwierdza się także w badaniach ankietowych przeprowadzonych przez pracowników Filii Nr 1 Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie w kwietniu 2008r. W badaniach tych większość respondentów, zamieszkałych na terenie osiedla Prądnik Czerwony wskazuje na braki infrastruktury osiedlowej, rekreacyjno – sportowej, kulturalno – oświatowej, komunikacyjnej, handlowej. W tym obszarze wymienia się m.in. deficyt miejsc do spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, np. świetlic, brak terenów zielonych i miejsc rekreacji i wypoczynku na świeżym powietrzu, ścieżek rowerowych, placów zabaw, zły stan wewnętrznych dróg komunikacyjnych i chodników, brak miejsc parkingowych, słabo rozwiniętą sieć handlową i drobnych usług.

Cechy wyróżniające mieszkańców Prądnika Czerwonego to wiek powyżej 45 lat (średnia wieku to 48,01 lat, w tym kobiety 49 lat, mężczyźni – 52 lata) i rozwarstwienie demograficzne. Dzielnicę zamieszkuje stosunkowo mało liczna grupa osób młodych w wieku aktywności zawodowej, aktywnych zawodowo i społecznie 25 – 45 lat.

Opracowując badania i publikacje nt. Dzielnicy zwrócono uwagę na następujące prawidłowości:

- Osoby starsze, często osoby samotne lub samotne małżeństwa w sposób naturalny (z powodu wieku i stanu zdrowia) wycofują się z aktywności społecznej i zamykają z własnymi problemami w domu.
- Osoby aktywne zawodowo lub w trakcie nauki w szkołach wyższych nie są zainteresowane sprawami osiedla, które traktują głównie jako miejsce noclegowe. Powoduje to powstanie muru obojętności oraz rodzi bariery w komunikacji tych dwóch, jakże różnych grup wiekowych.
- Konsekwencją braku placówek kulturalnych (świetlic, klubów, kafejek internetowych), obiektów sportowo – rekreacyjnych, instytucji integrujących oraz inicjatyw na rzecz mieszkańców, jest praca, nauka i spędzanie wolnego czasu poza obszarem dzielnicy. W rezultacie mieszkańcy nie czują się częścią społeczności lokalnej, nie mają poczucia tożsamości i wynikającej stąd odpowiedzialności za to, co się na osiedlu dzieje. Brak poczucia wspólnoty lokalnej jest zauważalny poprzez brak dbałości o estetykę bloków i osiedla, wandalizm, funkcjonowanie grup blockersów, nadużywanie alkoholu na osiedlu, drobną przestępczość i zagrożenie mienia prywatnego.
- Zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego stanowi nie tylko młodzież, ale także osoby dorosłe, drobni złodzieje, pijaczkowie, wymuszający pieniądze od przechodniów, czasami kradnący torebki, dokonujący włamań do mieszkań, piwnic, sklepów. Często osoby takie trudnią się paserstwem czy też handlują nielegalnym alkoholem prowadząc wciąż nieźle funkcjonujące "meliny".
- Przystępczość na terenie dzielnicy III przejawia się głównie poprzez zagrożenie ze strony band chuliganów, tzw. "agresywnie zachowującej się młodzieży". Wybryki chuligańskie polegające na dewastacji ławek, śmietników, klatek schodowych czy też zastraszanie osób głównie starszych, to tylko część z działalności tychże grup (za „Programem poprawy stanu bezpieczeństwa Dzielnicy III” - opracowanie Przewodniczący Rady Dzielnicy III).
- Kryzys tradycyjnych wartości i rodziny dotyka także dzieci i młodych mieszkańców osiedla. Coraz więcej rodzin nie radzi sobie z obowiązkami opiekuńczo-wychowawczymi, znaczną grupę stanowią rodzice samotnie wychowujący dzieci.
- Grupy mieszkańców narażone na wykluczenie społeczne (osoby starsze, samotne, chore i niepełnosprawne, samotni rodzice, osoby młode bez perspektyw zatrudnienia), są marginalizowane i pozbawione środowiskowego wsparcia.

Celem głównym programu jest podniesienie poziomu aktywności mieszkańców Prądnik Czerwony oraz instytucji lokalnych na rzecz samodzielnego rozwiązywania ważnych problemów społecznych, w szczególności problemów dotyczących osoby dorosłe oraz dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem społecznym.

Cele szczegółowe:

1. Wyrównanie szans rozwoju społecznego grup marginalizowanych, w tym dla osób chorujących psychicznie, rodziców dzieci mających trudności emocjonalno – edukacyjne oraz logopedyczne w wieku od 4 do 8 lat, kobiet nieaktywnych zawodowo samotnie wychowujących dzieci, młodzieży od 15 do 21 r.ż. oraz osób niskiego wzrostu z Prądnika Czerwonego;
2. Pobudzenie aktywności mieszkańców Prądnika Czerwonego w podejmowaniu działań na rzecz środowiska lokalnego;
3. Stworzenie warunków do osobistego rozwoju młodzieży uczestniczącej w projekcie;
4. Zapewnienie pomocy specjalistycznej oraz możliwości wspólnego poszukiwania skutecznych rozwiązań problemów;
5. Wydanie ulotki na temat metody CAL;
6. Zintegrowanie działań instytucji z Prądnika Czerwonego;
7. Wypracowanie modelu działań środowiskowych opartych na współdziałaniu różnych instytucji, organizacji oraz mieszkańców;
8. Wydanie poradnika dla osób niskiego wzrostu;

Charakterystyka grupy docelowej

Program adresowany jest do mieszkańców Prądnika Czerwonego zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia. Beneficjenci ostateczni muszą zamieszkiwać na terenie dzielnicy i należeć do przynajmniej jednej z grup objętych ustawowo pomocą społeczną, w tym jednej z poniżej wskazanych grup:

- Rodziców dzieci w wieku od 4 do 8 lat z trudnościami emocjonalno – edukacyjnymi oraz logopedycznymi (przynajmniej jeden z rodziców jest nieaktywny zawodowo);
- Rodziców dzieci z niskorosłością oraz osób dorosłych niskiego wzrostu;
- Osób chorujących psychicznie;
- Kobiet nieaktywnych zawodowo, samotnie wychowujących dzieci;
- Młodzieży w wieku od 15 do 21 r.ż. zagrożonej wykluczeniem społecznym.

Działaniami objęta zostanie również grupa dzieci między 8 a 15 r.ż. jako otoczenie grup docelowych.

Beneficjenci ostateczni zostali wytypowani w wyniku badań ankietowych przeprowadzonych przez pracowników socjalnych Filii Nr 1 MOPS w kwietniu 2008 r., dotyczących określenia profilu społeczności lokalnej Prądnika Czerwonego i mapy zasobów i potrzeb tego rejonu Krakowa oraz realizacji projektu „CALa naprzód – nowa jakość usług integracji społecznej w Małopolsce” w 2008r.

Wynikiem tych działań było utworzenie od września 2009 roku Punktu, gdzie spotykają się osoby z problemami, m.in. chorujące psychicznie (7 uczestników), z problemem alkoholowym (8 uczestników), samotni rodzice (5 uczestników), młodzi rodzice lub rodzice rodzin wielodzietnych (5 uczestników), rodzice dzieci z niskorosłością (grupa powstała z inicjatywy samych rodziców). Zainicjowano również spotkania zespołu interdyscyplinarnego oraz uruchomiono Punkt Informacji Obywatelskiej. Uczestnicy grup wyrażali chęć udziału w kolejnych spotkaniach w 2010 roku (jak wykazały rozmowy z uczestnikami grup, największą chęć udziału w kolejnych spotkaniach grup wykazują osoby chorujące psychicznie, dla których spotkania wyznaczają już pewien rytm tygodniowy. Wszelkie zmiany w swoich planach przyjmują oni bardzo emocjonalnie, natomiast możliwość uczestniczenia w spotkaniach jest dla nich szansą na „normalne życie”). Należy zaznaczyć, że

na terenie Prądnika Czerwonego nie ma placówki specjalistycznej, prowadzącej terapię i leczącej schorzenia psychiczne.

Na podstawie rozmów z rodzicami dzieci mających trudności emocjonalno – edukacyjne i logopedyczne podjęto decyzję, iż od 2010 r. zostanie utworzona grupa wsparcia dla rodziców z takimi dziećmi w wieku od 4 do 8 lat. Zaznaczyć należy, że przedział wiekowy od 4 do 8 lat jest najlepszym okresem w podejmowaniu działań kompensująco – korekcyjnych, w dużej mierze wpływających na dojrzałość dziecka do podjęcia nauki szkolnej.

Program skierowany jest także do wszystkich mieszkańców Prądnika Czerwonego, którzy będą mogli nieodpłatnie otrzymać porady z zakresu: uzyskania pomocy dla osób niepełnosprawnych, dodatków mieszkaniowych, świadczeń rodzinnych, dofinansowania z PFRON, w punktach bezpłatnej informacji prawnej, pomocy udzielanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie jak również skorzystać z dostępu do Internetu w ramach Punktu Informacji Obywatelskiej, który będzie czynny dwa razy w tygodniu po 2 godziny.

Odniesienia do dokumentów programowych:

Koncepcja Programu Aktywności Lokalnej wynika wprost z celu operacyjnego I -7 Strategii Miasta Krakowa - Tworzenie warunków udziału w rozwoju społeczności osobom i grupom zagrożonym wykluczeniem. W opisie celu podkreśla się, iż „do poprawy jakości życia grup zagrożonych marginalizacją dążyć należy przez wykorzystanie aktywności osób, rodzin i środowiska lokalnego, przy pełnym zaangażowaniu możliwości, środków i zasobów instytucji publicznych miasta Krakowa” (str. 32).

Założenia programu zostały stworzone w oparciu o wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz otwartych debat i badań ankietowych w dzielnicy Krakowa. Tym samym realizacja programu, ukierunkowanego na przeciwdziałanie marginalizacji oraz poprawę funkcjonowania społecznego mieszkańców Dzielnicy Prądnik Czerwony, jest w pełni uzasadniona.

Metodologia pracy

Działania programu „Aktywność Twoją szansą na lepsze jutro” będą prowadzone metoda CAL. CAL (Centrum Aktywności Lokalnej) (za www.stowarzyszenie.cal.org.pl) to metoda pracy w środowisku lokalnym i model instytucji inicjującej aktywność i rozwój społeczności lokalnej.

Centrum Aktywności Lokalnej, w oparciu o wiedzę dotyczącą sposobów organizowania środowiska lokalnego i rozpoznane potrzeby i zasoby środowiska tworzy strategię rozwoju lokalnego. Poprzez działania animatorów społeczności lokalnej (community workers) inicjuje różne formy aktywności społecznej.

Metoda ta charakteryzuje się:

- podejściem całościowym, biorącym pod uwagę wszystkie czynniki i uwarunkowania środowiskowe: prawno – polityczne, demograficzne, ekonomiczne, zdrowotne, kulturowe, edukacyjne etc.
- równoprawnością uczestników CAL – lokalnych mieszkańców i pracowników instytucji
- aktywizowaniem pojedynczych osób i grup społecznych, jak i ich lokalnego otoczenia.

Ponadto praca metodą CAL oznacza:

- posiadanie lub stworzenie realnego, fizycznego miejsca, które będzie służyć ożywianiu i integracji społeczności lokalnej (miejszem takim może być siedziba instytucji),

- tworzenie w środowisku koalicji na rzecz pracy w środowisku i wokół problemów,
- inicjowanie ruchów samopomocowych i obywatelskich,
- promowanie i wdrażanie pracy wolontarystycznej i zespołowej,
- inicjowanie lokalnych akcji i wydarzeń,
- działania w oparciu o programy i projekty.

Praca metodą CAL odpowiada zatem na rozpoznane potrzeby społeczności lokalnej, angażuje mieszkańców w proces ich rozwiązywania w myśl zasady: "Pomóżmy ludziom, aby pomogli sobie sami" (za www.cal.boris.org.pl). Zespół CAL powinien wyłonić w efekcie na swoim terenie lokalnych liderów - wolontariuszy, którzy będą przy wsparciu swoich sąsiadów i znajomych realizować własne pomysły, rozwiązywać problemy i konflikty.

Zgodnie z wytycznymi metody CAL instytucją realizującą program aktywności lokalnej jest Filia Nr 1 Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i działający bezpośrednio w środowisku osiedlowym Punkt Aktywności Lokalnej. Do realizacji programu zostaną zatrudnieni specjaliści, m.in. koordynator projektu - animator społeczności lokalnej oraz pracownik socjalny, pedagog, psycholog, prawnik, doradca zawodowy i inni specjaliści.

Do uczestnictwa w programie zostaną również zaproszeni pracownicy i/lub przedstawiciele placówek opieki zdrowotnej, organizacji kościelnych i świeckich, instytucji, przedsiębiorcy - do tworzenia partnerstwa na rzecz rozwoju Prądnika Czerwonego. Uczestnictwo i zgłoszenie do udziału w grupie partnerskiej będzie dobrowolne, na podstawie podpisanej deklaracji udziału w partnerstwie, a następnie umowy partnerskiej.

W programie zastosuje się także metodę pracy socjalnej grupowej, którą jest tworzenie i prowadzenie grup: rozwojowo- wychowawczych, rewalidacyjnych i psychoterapeutycznych dla wskazanych grup docelowych beneficjentów ostatecznych.

Działania podejmowane przez realizatorów projektu skupiać się będą zarówno na profilaktycznych operacjach, w tym utworzeniu Punktu Informacji Obywatelskiej (PIO), zapewnieniu nieodpłatnego dostępu do Internetu, utworzeniu grupy wsparcia dla młodzieży oraz działaniach mających na celu niwelowanie skutków wykluczenia społecznego – organizowaniu grup edukacyjno – wspierających, utworzeniu pogotowia lekcyjnego, zajęć ruchowych prowadzonych metodą ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne dla dzieci z trudnościami emocjonalno – edukacyjnymi i logopedycznymi oraz ich rodziców.

Metoda pracy z indywidualnym przypadkiem zostanie zastosowana w programie w działaniu poradnictwa specjalistycznego, w tym poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego, realizowanego w ramach instrumentu aktywizacji społecznej i dostępnego dla wszystkich mieszkańców Prądnika Czerwonego.

Organizacja pracy w programie

Program będzie realizowany przez Filię Nr 1 Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie. Reguły i procedury komunikowania się oraz zasady obiegu i archiwizowania dokumentów w ramach projektu będą zgodne z regulaminem organizacyjnym MOPS.

Działania programu będzie koordynować animator lokalny, który w ramach swoich zadań będzie odpowiedzialny bezpośrednio przed kierownikiem Filii Nr 1.

W ramach PAL zatrudnieni zostaną specjaliści: doradca zawodowy, instruktor zajęciowy, prawnik, psycholog, pedagog, pedagog-terapeuta, logopeda oraz pracownik socjalny, których działania będzie koordynował animator lokalny.

Zakładane rezultaty

Rezultaty miękkie:

1. Wzrost poczucia bezpieczeństwa poprzez zmniejszenie poczucia anonimowości wśród mieszkańców i zwiększenie poczucia odpowiedzialności mieszkańców Prądnika Czerwonego za swoją sytuację;
2. Wzrost poziomu wiedzy i umiejętności wśród mieszkańców Prądnika Czerwonego w obszarze przeciwdziałania zjawisku marginalizacji społecznej;
3. Zwiększenie wrażliwości mieszkańców Prądnika Czerwonego na wzajemną pomoc;
4. Nabycie przez mieszkańców Prądnika Czerwonego poczucia sprawczości, że sami mogą wiele dokonać;
5. Poprawa funkcjonowania społecznego osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia;
6. Zwiększenie aktywności osób, rodzin oraz młodzieży;
7. Zwiększenie motywacji mieszkańców Prądnika Czerwonego do podejmowania działań;
8. Podniesienie poziomu samooceny uczestników projektu;
9. Nabycie umiejętności korzystania z technologii informatycznych;
10. Nabycie umiejętności komunikacyjnych.

Rezultaty twarde:

1. Udział minimum 2 mężczyzn w grupie edukacyjno-wspierającej dla rodziców z dziećmi;
2. Udział minimum 3 kobiet w grupie edukacyjno-wspierającej dla rodziców z dziećmi;
3. Udział minimum 10 kobiet w bloku zajęciowym dla kobiet samotnie wychowujących dzieci;
4. Udział minimum 2 mężczyzn w grupie edukacyjno – wspierającej dla osób chorujących psychicznie;
5. Udział minimum 3 kobiet w grupie edukacyjno – wspierającej dla osób chorujących psychicznie;
6. Udział minimum 2 mężczyzn w grupie wsparcia dla rodziców dzieci z niskorosłością oraz osób niskiego wzrostu;
7. Udział minimum 2 kobiet w grupie wsparcia dla rodziców dzieci z niskorosłością oraz osób niskiego wzrostu;
8. Utworzenie minimum 1 partnerstwa lokalnego;
9. Utworzenie minimum 1 grupy obywatelskiej;
10. Zapoznanie przedstawicieli instytucji lokalnej z metodą pracy CAL;
11. Zgłoszenie, co najmniej 2 rodziców chętnych do obsługi Pogotowia Lekcyjnego;
12. Udział minimum 25 osób w indywidualnym spotkaniu ze specjalistą - psychologiem;
13. Udział minimum 11 osób w indywidualnym spotkaniu ze specjalistą – prawnikiem;
14. Udział minimum 9 osób w indywidualnym spotkaniu ze specjalistą – doradcą zawodowym;
15. Uczestnictwo minimum 5 osób w warsztatach psychoedukacyjnych dla młodzieży w wieku od 15 do 21 r.ż.;
16. Uczestnictwo minimum 5 osób w warsztatach edukacyjnych dla młodzieży w wieku od 15 do 21 r.ż.;
17. Uczestnictwo minimum 5 osób w konsultacjach logopedycznych dla rodziców i dzieci w wieku od 4 do 8 r.ż. z wadą wymowy oraz mających trudności dyslektyczne;
18. Udział minimum 5 osób w wieku od 15 do 21 r.ż. w spotkaniu indywidualnym z pedagogiem;

19. Utworzenie minimum 3 stanowisk komputerowych z bezpłatnym dostępem do Internetu.
20. Wydanie poradnika dla osób niskiego wzrostu;

Monitoring i ocena projektu:

Monitorowanie projektu odbywać się będzie systematycznie w trakcie jego trwania, poprzez analizę dokumentów wytwarzanych na poszczególnych etapach wykonywania zadania, tj. rekrutacja, świadczenie usług, rozliczanie usług, zlecanie zadań, sprawdzanie listy obecności podczas zajęć i spotkań.

Monitorowanie zajęć w grupach edukacyjno-wspierających oraz podczas spotkań informacyjnych będzie się odbywać na podstawie analizy ankiet ewaluacyjnych (przeprowadzanych raz na kwartał wśród uczestników projektu).

Celem bieżącego monitoringu będzie:

- pomiar osiąganego postępu w projekcie i porównywanie go z założonymi rezultatami
- wskazanie na ewentualną potrzebę podjęcia działań korygujących

Na koniec okresu programowania zostanie dokonane podsumowanie i ocena efektywności Programu Aktywności Lokalnej w postaci raportu końcowego, opracowanego przez zespół realizatorów programu w oparciu o przeprowadzone badania ewaluacyjne i raport z ewaluacji.